

ਕੰਢੀ ਏਰੀਆ ਡੈਮ

ਢੋਲਬਾਹਾ ਡੈਮ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਦਸੂਹਾ ਰੋਡ ਤੇ ਪਿੰਡ ਢੋਲਬਾਹਾ, ਢੋਲਬਾਹਾ ਚੌਅ ਤੇ ਉਸਰਿਆ ਢੋਲਬਾਹਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ, ਜੋ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਯਮ ਭਾਗ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ :-

1. ਢੋਲਬਾਹਾ ਚੌਅ ਤੇ ਡੈਮ
2. ਸਪਿਲਵੇ
3. ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਢੋਲਬਾਹਾ ਡੈਮ ਦਾ ਸਥਾਨ- ਢੋਲਬਾਹਾ ਡੈਮ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਸੂਹਾ ਰੋਡ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਢੋਲਬਾਹਾ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਪਰ ਵੱਲ ਕੁਕਾ-ਨੇਟ ਅਤੇ ਬਹੇੜਾ ਖੱਡ ਤੇ ਸਥਿੱਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ 30 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ

ਇਹ ਡੈਮ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਭਰਤ ਡੈਮ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਮਪਰੀਐਸ ਮਿੱਟੀ ਉਪਰਲੇ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਪਰਵੀਅਸ ਮਿੱਟੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਅਤੇ ਇੰਮਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 3.00 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਚਿਮਨੀ ਫਿਲਟਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 1.5 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਕੋਰਸ ਫਿਲਟਰ ਅਤੇ 1.5 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਫਾਈਨ ਫਿਲਟਰ ਹੈ। ਉਪਰਲੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਅਤੇ ਇੰਮਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਵੀ 1.5 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਫਾਈਨ ਫਿਲਟਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੇਠਲੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਦੇ ਥੱਲੇ 1 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਬਲੈਕਟ ਫਿਲਟਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰਲੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਮੋਟਾਈ 0.3 ਮੀਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 0.3 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਫਿਲਟਰ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਕਾਸ ਕਾਰਜ

ਢੋਲਬਾਹਾ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਸਿੰਚਾਈ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚ 792 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵਿਆਸ ਦੇ ਪਾਈਪ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਦਾ ਕੋ ਕਾਸਟ ਆਇਰਨ ਵੈਜ਼ ਟਾਈਪ ਵਾਲਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਪਿਲਵੇ

ਇਸ ਡੈਮ ਤੇ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਸਪਿਲਵੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਦੋ ਬੈਰਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਣਤੀ 2000×2575 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਹੈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਸਪਿਲਵੇ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ 16000 ਕਿਊਸਿਕਸ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੰਚਾਈ ਸਿਸਟਮ

ਢੋਲਬਾਹਾ ਡੈਮ ਦੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ,

ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਤੱਕ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਯੋਗ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਕਾਸ ਟਰਮੀਨਲ ਤੋਂ ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਦੁਆਰਾ 1.22 ਕਿਊਸਿਕਸ (43 ਕਿਊਸਿਕਸ) ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 25.47 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ 107 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਖਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ 3745 ਹੈਕਟੇਅਰ (9310 ਏਕੜ) ਕਮਾਂਡ ਖੇਤਰ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਏਰੀਆ ਉੱਚਾ-ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਏਰੀਆ ਚੋਅ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਮਾਂਡ ਏਰੀਏ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਿੰਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਲਾਭ

ਇਸ ਡੈਮ ਤੋਂ 22 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਢੋਲਬਾਹਾ ਡੈਮ ਇੱਕ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਲਾਭ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਚਾਈ, ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਲਈ ਸੁਧਾਰ, ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ 3745 ਹੈਕਟੇਅਰ (9310 ਏਕੜ) ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ 7000 ਟਨ ਸਲਾਨਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਲਾਭ ਹੈ। ਡੈਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਡੈਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਜਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 2326 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਪਜਾਊ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਗਤ 2113/- ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਜਨੌੜੀ ਡੈਮ

ਜਨੌੜੀ ਡੈਮ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਸੂਹਾ ਰੋਡ ਤੇ ਪੈਂਦੇ ਪਿੰਡ ਜਨੌੜੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਪਰ ਵੱਲ ਜਨੌੜੀ ਚੋਅ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਜਨੌੜੀ ਪਿੰਡ ਹਰਿਆਣਾ ਕਸਬੇ ਤੋਂ 12 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ 27 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ। ਜਨੌੜੀ ਡੈਮ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਲੋੜੀਂਦਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਹਨ।

1. ਜਨੌੜੀ ਸਿੰਚਾਈ ਡੈਮ
2. ਸਪਿਲਵੇ
3. ਸਿੰਚਾਈ ਵੰਡ ਸਿਸਟਮ

1. ਡੈਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ

ਜਨੌੜੀ ਡੈਮ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਭਰਤ ਡੈਮ ਅਤੇ ਇਸ ਡੈਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ 1985 ਵਿੱਚ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪਾਣੀ 1986 ਦੀਆਂ ਮੌਨਸੂਨ ਦੌਰਾਨ ਸਾਲ 1986-87 ਦੀ ਹਾੜ੍ਹੀ ਰੁੱਤ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਗਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਪਾਣੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਰਜਵਾਹੇ ਅਤੇ ਖਾਲੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਰਜਵਾਹੇ ਦਾ ਡਿਸਚਾਰਜ 4.0 ਕਿਊਸਿਕਸ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਸਤੇ ਖਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 12.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।

ਸਪਿਲਵੇ

ਡੈਮ ਤੇ ਇੱਕ ਸਪਿਲਵੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਡੈਮ ਦੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਫਾਲਤੂ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਲਾਭ

ਇਸ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨਾਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ, ਹੜ੍ਹ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਉਪਜ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲਾਭ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ 6

ਪਿੰਡਾਂ ਜਨੌੜੀ, ਖੇਪੜ, ਡੰਡੋਹ, ਲਾਲਪੁਰ, ਭਲਿਆਲਾ ਅਤੇ ਨੀਲਾ ਨਲੋਆ ਆਦਿ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਤੇ ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਚੋਅ ਤੇ ਹੜ੍ਹ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਕਾਫੀ ਬਹੁ ਮੁੱਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧੇ ਲਾਭ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਰਸਪਾਟਾ ਅਤੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਦੀ ਲਾਗਤ 498 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ।

ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ

ਇਹ ਡੈਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਡਮਸਾਲ ਖੱਡ ਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਇਹ ਡੈਮ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਚਾਈ ਅਤੇ ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਘੱਟ ਉਚਾਈ ਦੇ ਡੈਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਭਾਗ ਹਨ :-

1. ਡਮਸਾਲ ਖੱਡ ਤੇ ਡੈਮ
2. ਸਪਿਲਵੇ
3. ਸਿੰਚਾਈ ਵੰਡ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ ਪਿੰਡ ਮਹਿੰਗਰੋਵਾਲ ਤੋਂ 2.5 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਡਮਸਾਲ ਖੱਡ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ

ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ ਇੱਕ ਮਿੱਟੀ ਭਰਤ ਡੈਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹਿੱਸਾ ਇੰਮਪਰਵੀਅਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਾਓ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਅਤੇ ਹੇਠਲਾ ਪਾਸਾ ਪਰਵੀਅਸ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇੰਮਪਰਵੀਅਸ ਅਤੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤਿੰਨ ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਚਿਮਨੀ ਫਿਲਟਰ, 1.5 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਕੋਰਸ ਫਿਲਟਰ ਅਤੇ 1.5 ਮੀਟਰ ਫਾਈਨ ਫਿਲਟਰ 2 ਵੱਡੀਆਂ ਤੈਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ 1.5 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਫਾਈਨ ਫਿਲਟਰ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਰਲੇ ਪਰਵੀਅਸ ਭਾਗ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ 0.3 ਮੀਟਰ ਮੋਟਾਈ ਦੀ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਤਹਿ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠਾਂ 0.3 ਮੀਟਰ ਮੋਟਾਈ ਦਾ ਫਿਲਟਰ ਵੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੈਮ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰਾਂ/ਬਜਰੀ ਦੀ ਮੋਟੀ ਤਹਿ ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਡੈਮ ਦੀ ਉਚਾਈ 26.5 ਮੀਟਰ, ਚੋਟੀ ਤੇ ਲੰਬਾਈ 210 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ 6 ਮੀਟਰ ਹੈ।

ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ ਦੇ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਸਿੰਚਾਈ ਨਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ 750 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਵਿਆਸ ਦਾ ਪਾਈਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਦੋ ਫਾਸਟ ਆਈਰਨ ਵੈਜ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਸਪਿਲਵੇ

ਡੈਮ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ 929 ਕਿਊਸਿਕਸ ਦਾ ਡੀਜਟੇਨ ਹੜ੍ਹ ਲੰਘਾਉਣ ਲਈ ਸੈਡਲ ਸਪਿਲਵੇ ਉਪਲੱਬਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਹੋਏ ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਲੈਵਲ 412 ਮੀਟਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੰਚਾਈ ਦੀ ਵੰਡ

ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਕੰਢੀ ਕਨਾਲ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕੰਢੇ ਤੱਕ ਹਨ, ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਲ ਨਿਕਾਸ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਟਰਮੀਨਲ ਸਰਕਟ ਤੋਂ 3.40 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਕੈਰੀਅਰ ਚੈਨਲ ਨੂੰ 1432 ਕਿਊਸਿਕਸ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੱਪ ਸ਼ਕਲ ਦੇ 9.75 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਦੋ ਪੱਕੇ ਰਜਵਾਹੇ ਅਤੇ 60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਪੱਕੇ ਖਾਲ 1920 ਹੈਕਟੇਅਰ ਸਿੰਚਾਈ ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਣਾਏ

ਗਏ ਹਨ।

ਲਾਭ

ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਲਾਭ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿੰਚਾਈ, ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਣਾ, ਭੋਂ ਸੁਧਾਰ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਵਾਧਾ, ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਬਦਲਵਾਂ ਫਸਲ ਚੱਕਰ, ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵਾਧਾ। ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਪਾਣੀ 1920 ਹੈਕਟੇਅਰ ਭੂਮੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਲੱਗਭੱਗ 3579 ਟਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਚਾਈ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਡਮਸਾਲ ਡੈਮ ਸਿੰਚਾਈ ਸਿਸਟਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਜ਼ ਕੈਰੀਅਰ ਚੈਨਲ, ਪੱਕੇ ਰਜਵਾਹੇ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਖਾਲਾਂ ਦਾ ਜਾਲ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਜ਼ਮੀਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਲਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਨਾਜ ਦੇ ਝਾੜ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸਿੱਧੇ ਅਤੇ ਅਸਿੱਧੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਲਾਭ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਲਾਗਤ 1184 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਤੋਂ 9 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੈਲੀ ਡੈਮ

ਇਹ ਡੈਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਮੈਲੀ ਚੋਅ ਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਬਹੁਮੰਤਵੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੇ ਕੰਢੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਭਾਗ ਹਨ :-

1. ਮੈਲੀ ਡੈਮ
2. ਸਪਿਲਵੇ
3. ਸਿੰਚਾਈ ਸਿਸਟਮ

ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਪਿੰਡ ਮੈਲੀ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਪਰ ਵੱਲ ਮੈਲੀ ਚੋਅ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਮੈਲੀ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਲੱਗਭੱਗ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਲੱਗਭੱਗ 24 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ

ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਚੋਅ ਦੇ ਤਲ ਤੋਂ 23.5 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡੈਮ ਹੈ। ਸਿਖਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 334 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਹ ਤਲ ਤੋਂ 117 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਸਿਖਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਚੌੜਾਈ 6 ਮੀਟਰ ਹੈ। ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡੈਮ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਚਾਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਡੈਮ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਨਿਕਾਸ ਮਾਰਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਡੈਮ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਸਪਿਲਵੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪਿਲਵੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਵਹਾਅ ਨੂੰ ਨਿਕਾਸ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਮੈਲੀ ਚੋਅ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਡੈਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਸਿੰਚਾਈ ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਲ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡੈਮ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ 0.83 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋਜ਼ ਚੈਨਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਆਇਤਕਾਰ ਅਕਾਰ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 7.8 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਰਜਵਾਹਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ 27 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੇ ਖਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡੈਮ ਸਪਿਲਵੇ ਅਤੇ ਸਿੰਚਾਈ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਸੰਬਰ 1984 ਦੌਰਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਅਜਿਹੇ ਵਿੱਧੀ ਬੰਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਡੈਮ ਨੂੰ ਲੱਗਭੱਗ 18 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਲਾਭ

ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ, ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ, ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ, ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ, ਮਨੋਰੰਜਨ, ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਪੈਟਰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਜਲ ਭੰਡਾਰ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ 914 ਹੈਕਟੇਅਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਲੱਗਭੱਗ 5500 ਟਨ ਸਲਾਨਾ ਪੈਦਾਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਕੰਟਰੋਲ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਲਾਭ ਹੈ। ਡੈਮ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਡੈਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਰੁਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵੱਜੋਂ ਕਾਫੀ ਬਹੁਮੁੱਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਡੈਮ ਤੋਂ 6 ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੈਲੀ ਡੈਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧੇ ਲਾਭ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜੀ ਆਰਥਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੀ ਅਨੁਮਾਨਤ ਲਾਗਤ 234 ਲੱਖ ਹੈ।